

Myśliński, Jerzy

O prenumeratach czasopism warszawskich w Rosji poza Królestwem Polskim w r. 1915

Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego 7/2, 258-260

1968

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JERZY MYŚLIŃSKI

O PRENUMERATORACH CZASOPISM WARSZAWSKICH W ROSJI POZA KRÓLESTWEM POLSKIM W R. 1915

W Bibliotece Uniwersyteckiej w Wilnie (Vilniaus Valstybinis V. Kap-suko v. Universitetas, Mokslinė Biblioteka, dział rękopisów) w nie uporządkowanym jeszcze zespole znajduje się księga prenumeratorów czterech czasopism warszawskich z terenu Imperium Rosyjskiego poza Królestwem Polskim (z wyjątkiem kilku prenumeratorów z Suwałk, Białegostoku i Lubelskiego). Księga nosi tytuł *Komisowy 1915* i zawiera kopie wykazów prenumeratorów „Tygodnika Ilustrowanego”, „Świata”, „Przyjaciela Dzieci” z dodatkami oraz czasopisma „Nasz Dom”. Omawiana księga rejestruje wpłaty za okres od 29 XII 1914/11 I 1915 r. do 16/19 VII 1915 r., zbierane przez administrację „Kuriera Litewskiego”. Pierwsza pozycja w księdze jest kolejną 15 306, ostatnia 28 889. Kwoty zebrane na prenumeratę były przekazywane na konto w Banku Handlowym w Warszawie. Ponadto księga zawiera wiele reklamacji, które składali niezadowoleni prenumeratorzy.

Jak wynika z listy prenumeratorów przesłanej do Warszawy w 1915 r., w ostatnich dniach grudnia 1914 r. wysłano pierwszą listę zawierającą wpłaty na rok 1915, przy czym 91 osób zaprenumerowało „Tygodnik Ilustrowany”, 167 — „Świat”, 1 — „Przyjaciela Dzieci” i 66 — „Nasz Dom”.

Księga zawiera spisy 827 prenumeratorów „Tygodnika Ilustrowanego”, 730 „Świata”, 239 „Przyjaciela Dzieci” i 235 „Naszego Domu”. Z bardzo zniszczonych kopiałów udało się odczytać adresy 570 prenumeratorów „Tygodnika Ilustrowanego”, 394 „Świata”, 191 „Przyjaciela Dzieci” i 146 „Naszego Domu”. Jak świadczą nazwiska i zawody prenumeratorów, byli to w przeważającej większości Polacy, zamieszkali na stałe w głębi Imperium, bądź na Litwie, Łotwie, Białorusi i Ukrainie. Spośród zawodów na czoło wybijają się właściciele ziemscy — rolnicy, księża rzymskokatolicy, lekarze, adwokaci oraz tzw. urzędnicy prywatni. Nie wydaje się, by był wśród nich znaczny procent uciekinierów z Królestwa Polskiego.

Niżej pomieszczone zestawienie liczby prenumeratorów czasopism według guberni, z wyodrębnieniem kilku miast, nie może oczywiście posłużyć do szerszych uogólnień. Cyfry te jednak powinny stać się jednym z elementów, które trzeba brać pod uwagę w ocenie zasięgu oddziaływania popularnych tygodniowych magazynów warszawskich.

Warto jeszcze zwrócić uwagę na bardzo niską liczbę prenumeratorów z terenów Ukrainy. Przypuszczać należy, że kolportażem omawianych tygodników na tamtym terenie zajmowały się bezpośrednio administracje czasopism w Warszawie bądź też jakaś firma kijowska.

Gubernia lub miasto	„Tygodnik Ilustrowany”	„Świat”	„Przyjaciel Dzieci”	„Nasz Dom”
I	II	III	IV	V
Batumi	1	1		
Bessarabska	1	1	1	
Białystok	1			
Charkowska	2			
Chersońska	2	3	2	
Czernichowska				
Estońska		1		
Grodzieńska	47	36	29	20
Inflancka	3	7	2	1
Irkucka		2	1	1
Jarosławska		1		
Jekatierynosławska	4	2	1	4
Kazańska				2
Kijów	3	2		2
Kowieńska	73	69	18	27
Kurlandzka	9	2		
Lubelska		2		2
Mińska	94	69	40	28
Mohylewska	25	29	14	14
Moskwa	11	1		2
Odessa	2			2
Orenburska		3	2	
Orłowska	3		1	
Piotrogród	7	8	5	2
Permska	1	3		1
Podolska				1
Połocka	3	1	3	1
Połtawska		2		
Pskowska	2	3		
Riazańska	2			
Rostów nad Donem	3			
Samarkandzka	1			
Samarska	3	1		
Saratowska	1	1		

I	II	III	IV	V
Smoleńska	1			
Stawropolska				1
Suwalska	4		1	
Sybirska	6		1	1
Tambowska	2	1	1	
Tobolska				1
Tomska	5	2		1
Tulska	2		1	
Twerska	6	1	3	
Ufińska	1	2		
Wileńska	69	49	10	19
Wilno	66	60	34	4
Witebska	37	22	15	8
Włodzimierska	2			
Wołyńska	2	6	4	
Woroneńska	1	1	2	